

Cultura română la granița dintre Germania și Elveția: de la Constanța la Konstanz

Magdalena LECA
Antonia OLARU

Într-un cadru de basm, pe malul lacului Bodensee în care se reflectă *Materhornul* Alpilor Elvețieni, la granița dintre Germania și Elveția se află orașul Konstanz, devenit în ultima vreme un nume familiar societății academice ieșene. Pe străzile lui, în magazine și în autobuze se aude acum destul de des vorbindu-se limba română. Sunt studenții, doctoranzii și profesorii români aflați la studii, cercetare sau profesori invitați. Comunitatea de studenți români a crescut continuu din 1994, când s-a semnat parteneriatul, foarte fructuos de altfel, dintre cele două universități, „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și cea din Konstanz, și este acum cea mai numeroasă, ajungând la un procent de 10% din numărul studenților străini. Există însă și destui români care, după ce și-au definitivat studiile, au rămas acolo întărind comunitatea deja existentă, în jur de 250 de cetățeni. Sigur că pe lângă aceștia există și români cu cetățenie germană, dar numărul acestora nu este foarte mare și nu există nici o evidență exactă în registrele de evidență a populației din Konstanz.

La un moment dat, pe 4 noiembrie 1999, un nucleu de universitari germani și români, cărora li s-au alăturat și inimoși din afara universităților, au fondat o societate nonprofit „*Deutsch-Rumänische Gesellschaft Bodensee*” ca mijloc de colaborare româno-germană și nu numai. *Bodensee* (lacul Konstanz), din denumirea societății, semnifică deschiderea acesteia și către cei interesați, aflați în imediata vecinătate, din Austria și Elveția.

Jocul de cuvinte din titlu, deseori generator de confuzii prin anii ‘90, îi aparține de fapt lui Roy Wiehn, profesor la Universitatea Konstanz, și unul din fondatorii DRG, și ar putea fi interpretat ca un simbol al apropierii dintre cele două țări.

Scopul înființării acestei societăți a fost în primul rând sprijinirea românilor aflați la studii în Konstanz și dezvoltarea colaborării bilaterale și în afara cadrului universitar. S-au încercat contacte și întâlniri între Camerele de Comerț ale celor două orașe, Konstanz și Iași, dar n-au funcționat atunci din cauza unor neînțelegeri cu partea română și totul a rămas „o amintire”.

După un demaraj optimist cu acțiuni la care a participat și lume din oraș, activități culturale, precum cea care l-a avut ca protagonist principal pe Ion Caramitru, pe atunci ministrul culturii, împreună cu o trupă de actori și muzicieni renumiți, au prezentat un program intitulat „Trecut-au anii” dedicat lui M. Eminescu, s-au organizat seri de muzică și poezie bilingve sau trilingve (română, germană și engleză), mese rotunde, degustări de mâncăruri românești etc., a urmat o perioadă destul de tensionată la vârful societății, datorată și instabilității locative și profesionale a unor membri din conducere, dar și „mâncătoriei” autohtone, astfel încât între 2001-2004 societatea abia dacă mai respira.

Începând din 2004 societatea prinde din nou viață, o dată cu alegerea ca președintă a societății germano-române a germanistei Antonia Olaru, fostă studentă la „Cuza” și bursieră la Konstanz, stabilită prin căsătorie pe malul lacului. Din acest moment acțiunile societății au drept scop atragerea unui public cât mai larg, și de dincolo de universitate, și conștientizarea acestuia de prezența pozitivă a românilor în zonă, prin manifestări bilingve, pentru că, precum și în alte zone ale Europei, românii ori nu există, nu se fac simțiți, ori sunt percepuți negativ. În Konstanz, un oraș destul de mic, cam 80.000 locuitori, România este puțin prezentă dincolo de mediul universitar unde „Săptămâna interculturală germano-română” se desfășoară anual la început de octombrie și este deja o tradiție.

În statutul societății un obiectiv primordial este acela de a face un lobby pentru România prin manifestări care au ca scop informarea și sensibilizarea publicului german cu privire la cultura și viața culturală română, la situația socio-politică și economică, având ferma convingere că evoluția României n-ar trebui și n-ar avea voie să fie privită cu indiferență de cetățenii unei țări de care ne leagă un parteneriat îndelungat și care se numără printre investitorii noștri economici cei mai importanți. Totodată se urmărește deschiderea societății și către activități științifice, în colaborare cu alte universități românești din Brașov sau Timișoara, sprijinirea programelor de schimburi de studenți și cercetători, iar manifestările dedicate studenților și cercetătorilor români aflați în Konstanz tind să devină o constantă în programul societății.

Începând cu 2005 se diversifică programele iar între 3-9 iunie se organizează primele *Deutsch-Rumänische Kulturtag am Bodensee 2005* (Zile culturale germano-române la Bodensee) având ca parteneri, alături de Universitatea Konstanz, pe Volkshochschule Konstanz (Școala Populară Konstanz) și Kulturzentrum Konstanz (Centrul Cultural Konstanz).

Dacă inițial, prin organizarea acestor zile culturale, s-a vrut în primul rând prezentarea vieții culturale a românilor din Konstanz și atragerea celor interesați în jurul societății, s-a ajuns în final la un program mamut, cu 17 manifestări în 6 zile și 800 de participanți.

Programul debutează cu vernisajul a trei pictori contemporani români cu domiciliul în această zonă a Germaniei: Maria Magdalena Fülöp, Maria-Marioara Piziali și Olimpiu Orza, care expun 30 de lucrări, foarte diferite atât din punctul de vedere al temelor, al stilului, dar și a tehnicii de realizare. Maria Magdalena Fülöp are ca temă centrală a creațiilor ei omul al cărui corp este „cel mai frumos și misterios lucru pe care l-a creat Dumnezeu”. Folosind cretă și tuș sau tehnici de imprimare, artista redă

corpurile umane, stând, șezând sau întinse, în forma lor cea mai pură, cu o predominantă expresivă, accentuând mai puțin esteticul, în tonuri dominante de albastru, verde și brun. Pictura lui Olimpiu Orza, prin utilizarea culorilor luminoase și discrete este diametral opusă. Sub genericul „Obârșia” se regăsesc picturi în ulei care înfățișează sate românești înconjurată de dealuri și peisaje deosebit de pitorești. Și Maria-Marioara Piziali recurge la motive din natură, doar că de această dată culorile sunt mai saturate, iar tehnica utilizată accentuează sentimentul de vivacitate. Expoziția celor trei pictori români oferă o imagine semnificativă asupra artei contemporane române, este de părere Silke Böttcher, cea care semnează articolul *Rumänien ist nicht gleich Dracula* (România nu este totuna/egal cu Dracula).¹ În ziua următoare are loc un adevărat maraton de manifestări, începând cu standul românesc din Münsterplatz, cu specialități culinare românești, o expoziție cu vânzare de artă populară urmată de o demonstrație pe viu de țesătorie națională, povești românești cu prinți și zmei, lecturate în limba germană, o expoziție complexă de artă populară, un concert de cântece bisericești și populare românești în interpretarea corului bisericii române ortodoxe „Sfântul duh” din Konstanz și se încheie cu o seară de cântece și poezie susținută de poeta și juralista Lucia Olaru Nenati.

Tot în cadrul programelor artistice se înscrie și concertul de muzică clasică și focalică românească susținut de membrii filarmonicii din Konstanz și de muzicieni din împrejurimi.

Nu lipsesc, bineînțeles, manifestările cu caracter științific: prelegerea lui Peter Andree *Ein kleiner Exkurs in die kurze aber bewegte Geschichte des rumänischen Königshauses* (Un mic excurs în istoria scurtă dar zbuciumată a Casei Regale din România) sau *Das Rumänische unter den romanischen Sprachen* (Româna între limbile romanice) a Aureliei Merlan.

Prin toate manifestările propuse în oraș se dorește familiarizarea publicului german atât cu tradițiile românești, cât și cu specificul culturii românești și cu tendințele contemporane ale acesteia.

Presa, vizitatorii și participanții au fost la unison: „Zilele culturale germano-române la Bodensee s-au bucurat de un succes uriaș”. Ecoul acestei manifestări de amploare se vede în presa germană unde apar nouă articole, toate la superlativ, din care amintim: *Eine vielfältige Kulturregion in Südosteuropa* (2.06.2005), *Rumänien ist nicht gleich Dracula* (6.06.2005), *Schwermut und Schönheit* (8.06.2005), *Volkskunst und Sonntagslied* (11.06.2006), în interviurile pe care le acordă Antonia Olaru posturilor Radio Seefunk, Radio România Internațional și Radio România Cultural, dar și în presa română.

Articolul semnat de Silke Böttcher reia afirmația pe care o face Lothar Stetz în cuvântul de deschidere a Zilelor Culturale precum că germanii au o imagine deficitară privind România, iar interesul mediatic pentru această țară este destul de scăzut în această parte a Germaniei. Asocierile pe care le fac germanii cu țara de la curbură Carpaților țin de patru aspecte: romanul lui Bram Stokers „Dracula”, sașii din Transilvania, valul de emigranți de la începutul anilor ‘90 și starea catastrofală a caselor de copii orfani din perioada de după Revoluția din 1989².

¹ Apărut în „Südkurier“, 06.06.2005.

² Citat din articolul *Rumänien ist nicht gleich Dracula*, „Südkurier“, 06.06.2005.

Gama manifestărilor organizate de DRG Bodensee devine pe an ce trece mai bogată și de interes tot mai larg. Există o preocupare permanentă de a oferi publicului german o imagine corectă asupra României și de a demonta clișeele deja clasice cu orfelinele și copiii străzii, cu coloniile de muncitori care vor invada vestul după aderarea noastră la UE. Ne gândim la prezentarea făcută de Dominic Fritz (4.11.2005) *Rumäniens vergessene Kinder – damals und heute (Copiii uitați ai României – atunci și acum)* rezultatul muncii de mai bine de doi ani cu copii ai străzii și orfani din Timișoara. Cercetătorul analizează cu mult spirit critic imaginea pe care o are România în lume în această privință și în ce măsură ea mai este autentică. Filmul documentar *Das Land, in dem ich geboren bin (Țara în care m-am născut)* de Marc Becker și Hansi Breier (27.06.2006), născut în România, prezintă cu multă sensibilitate dar și cu obiectivitate oameni cu o puternică identitate națională și face țării natale un portret amplu din diferite unghiuri.

Mesele rotunde au adesea personalități recunoscute, iar problemele abordate sunt mereu de maximă importanță atât pentru românii de acolo, cât și pentru cei de aici: *Rumäniens Weg nach Europa (Drumul României spre Europa)* (25.10.2004), referent Thomas Wagner, jurnalist și colaborator al Radioului German, *Rumänien ante portas – Überlegungen zum Neuling aus dem Osten (România ante portas – gânduri pentru noul venit din Est)* (3.05.2006), de Dominic Fritz, student la științe politice și administrative la universitatea Konstanz și care a lucrat 2 ani la Caritas România – o radiografie a României înainte de aderare cu zetea pozitivă și negativă pe care o va aduce, cu perspectivele și pericolele care o pândesc și încercarea de a descoperi de ce are România o imagine atât de proastă în vest.

Masă rotundă cu participarea ambasadorului Dr. Emil Brix, șeful departamentului de politică culturală din Ministerul de Externe, a expertului în România Dr. Matthias Buth, Secretar de Stat pentru cultură și media la Bonn, Jochen Kelter, eseist și narator, secretar general al Uniunii scriitorilor elvețieni „Gruppe Olten” și președintele Federației Uniunii Scriitorilor Europeni, Dr. Ernst Mühlemann, fost consilier național în Parlamentul elvețian și membru al Parlamentului European, Dr. Adam Zielinski, romancier și poet austriac, îl are ca moderator pe Robert Schwarz, șeful departamentului românesc al postului Deutsche Welle (14.10.2006).

Mehr als die Walahei und Dracula – Rumäniens Weg in die EU (Mai mult decât Valahia drumul României spre UE) (28.06.2007) talk show cu fostul ambasador al Germaniei la București între anii 2003-2006.

Bine reprezentate sunt și serile de lectură și poezie unde se citește din autori germani cu traducere în română, de exemplu texte din Angela Kreuz și Dieter Lohr (27.80.2005) sau literatura română a diasporei din anii '90, precum Aglaja Veterani *Warum das Kind in Polenta kocht (De ce fierbe copilul în mămăligă)* (9.10.2005), corespondență literară germano-română de Max L. Blecher, născut în Botoșani 1909, Nicolaus Sombart, fiul renumitului sociolog Werner Sombart și al unei nobile române, Eginald Schlattner, preot și scriitor din Ardeal, seri de povești și basme pentru copii.

Expoziții de pictură ale Mariei Fülöp (3.05.2006), de fotografii ale sociologului, prozatorului și fotografului Armin Pongs (19.10.2006)³ care din 1992 a vizitat foarte des România redând în fotografii și povestiri experiențele și impresiile trăite, ale Ursulei

³ În anii 2003-2005 a predat jurnalistică și germanistică la Universitatea din Cluj.

Dreher, vin să completeze în culori o imagine a României care se vrea tot mai aproape de Konstanz.

Manifestări religioase precum vizita mitropolitului Serafim (5.11 2003), serile de colinde organizate în preajma fiecărui Crăciun întregesc paleta de manifestări cu specific românesc.

Săptămâna filmului românesc desfășurată în perioada 4-8 iunie 2007 are în program *Filantropica*, *Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii*, *Moartea domnului Lăzărescu* și *Balanța*.

Răsfoind presa germană locală a ultimilor ani, se constată că cel mai mare ecou l-au avut manifestările dedicate Zilelor Culturale germano-române din 2005 printre care: „*Rumänien liegt am Bodensee*” (România se află la Bodensee) sau „*Rumänien ist nicht gleich Dracula*” (România nu înseamnă Dracula” (6.06.2005).

În ziarul regional *Südkurier*, unde am găsit 9 articole referitoare la România, relevant ni s-a părut articolul referitor la Armin Pongs și expoziția sa de fotografii, intitulat *Rumänien hat viele Gesichter (România are multe fețe)* din 21.10.2006.

Apărut cu ocazia expoziției de fotografii vernisată la Kulturzentrum din Konstanz care aduce în prim plan preocupările artistului de a prezenta o Românie văzută cu alți ochi, Armin Pongs își ia auditoriul în călătorie cu ajutorul diapozitivelor și face o informare asupra evoluției istorice, politice, economice și culturale a țării noastre, concluzionând că „țara se dezvoltă enorm”. Plecând de la cele șapte mânăstiri din nordul Moldovei cu impresionantele picturi, cu peisajele idilice, ajunge la orașele industrializate în care încep să prindă contur măsurile de protecție a mediului, solicitate în vederea aderării la UE. În centrul Arcului Carpat se află Transilvania cu locuințele ei tradiționale lucind în albastru dintre dealuri. În multe fotografii se regăsesc oameni de la țară, pe care i-a întâlnit în drumețiile sale pe bicicletă, impresionat fiind și de liniștea și tihna peisajelor rurale.

Sigur că lista acțiunilor organizate de DRG în cei opt ani de la înființare este mult mai lungă, dar am încercat, prin această trecere în revistă, să exemplificăm diversitatea acestor laudabile întreprinderi.

Societatea Germano-Română Bodensee este, după cum s-a putut constata, prin manifestările pe care le organizează, „sufletul” comunității românești din acel colț al Germaniei. Ea numără în prezent 40 de membri plătitori și aproape 200 de simpatizanți dar are un nucleu de oameni devotați, germani și români, (Prof. Dr. Przybilski, Ursula Dreher, Dr. Norina Procopan, Dr. Lucia Olaru Nenati, Sonia Tudose, Anda Lohan, Mihaela Homana și alții) care depun toate eforturile pentru a face cunoscută adevărata față a României și a câștiga tot mai mulți simpatizanți.

Die Rumänische Kultur an der Grenze zwischen Deutschland und der Schweiz: von Constanța nach Konstanz

Inmitten einer wunderbaren und bezaubernden Landschaft, in Konstanz am Bodensee, wird 1999 eine Deutsch-Rumänische Gesellschaft gegründet zugunsten der rumänischen Minderheit und nicht nur. Ein primäres Ziel ist das Interesse und Verständnis der Bürger beider Länder für das jeweils andere zu verbessern. Vorrangig ist, die deutsche Öffentlichkeit über die Kultur und das Kulturleben Rumäniens zu informieren, da diese, von Ausnahmen abgesehen, in der Bundesrepublik weitgehend unbekannt zu sein scheinen. Diese Ziele werden durch zahlreiche kulturelle Veranstaltungen erreicht wie: Ausstellungen rumänischer und deutscher Künstler, Autorenlesungen für Erwachsene und Kinder, Konzerte, Theateraufführungen, Filmabende, Bildungsveranstaltungen, informative Vorträge, Workshops, Seminare, Exkursionen, Austauschprogramme, Projekte und Zusammenarbeit mit aneren Vereinen in Deutschland und im Ausland, Öffentlichkeitsarbeit.

*Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
România
Universitatea din Konstanz
Germania*